תנ״ך · ראשונים · אבן עזרא · נביאים

אבן עזרא על חבקוק

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבן עזרא על חבקוק

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-עזרא-על-חבקוק/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פסוק א 4
פסוק ב 4
פסוק ג 4
פסוק ד 4
פסוק ה 4
פסוק ו 4
פסוק ז 4
פסוק ח 4
פסוק ט 5
פסוק י 5
פסוק יא 5
פסוק יב 5
פסוק יג 5
פסוק יד 5
פסוק טו 6
פסוק טז 6
פסוק יז 6
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ג 6
פסוק ד 6
פסוק ה 7
פסוק ו 7
פסוק ז 7
פסוק ח 7
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יא 8
פסוק יב 8
פסוק יג 8
פסוק יד 8
פסוק טו 8
פסוק טז 8
פסוק יז 8
פסוק יח 9
פסוק יט 9
פסוק כ 9
פרק ג 9
פסוק א 9
פסוק ב 9
פסוק ג 10
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ו 10
פסוק ז 10
פסוק ח 11
פסוק ט 11
פסוק י 11
פסוק יא 11
פסוק יב 11
פסוק יג 12
פסוק יד 12
פסוק טו 12
פסוק טז 12
פסוק יז 12
פסוק יח 13
פסוק יט 13

פרק א

פסוק א
גם זה הנביא לא ידענו דורו ולא משפחתו וניבא על מפלת הכשדים, והחל לדבר זה הנביא על לשון חסידי ישראל, שהיו צועקים אל השם מחמס נבוכדנצר.

פסוק ב
עד אנה ה' מלת אנה תמצא על זמן ועל מקום וככה מלת הלום כמו אנה אנחנו עולים, שהטעם לאי זה מקום אנו עולים.
אזעק אליך כזעקת איש שנעשה לו חמס.

פסוק ג
למה זה האון שיעשה איש און, און ועמל הם שם דבר שכולל לכל דבר עון ולכל חטאת אשר יעמל האדם, כי הוא און ועמל ויגיעת ריק ומלת למה תשרת בעבור אחרת.
למה עמל תביט והטעם איך יוכל איש לעשות און ועמל במקום ממשלתך, וטעם ישא יגבה, או ישא ראש. ויפת אמר: ויהי איש ריב, כמו ואני תפלה.

פסוק ד
על, **תפוג** כמו: ויפג לבו, כל זמן שאדם חי דופק לבו בקרבו ובשעה שאמרו לו: יוסף חי וידם לבו ולא דפק, כי נבהל כמו: אל תתני פוגת. והעד: ותחי רוח יעקב אביהם.
וטעם **תפוג** תורה תדם, כאילו אין דין תורה בעולם.
מכתיר סובב מגזרת כתר, שהוא עגול. ויפת אמר: כי רשע מכתיר עם הצדיק וזה שדבר הנביא על דבר נבוכדנצר, שהרג חסידים ועתה החל נבואתו.

פסוק ה
ראו בגוים והביטו אם שמעתם כזאת.
והתמהו מבנין התפעל והשלם והתתמהו, כי תמה שרשו.
כי פועל פעל השם בימיכם ואחר שידוע הוא שהוא פועל הכל, לא הזכירו.

פסוק ו
כי, **והנמהר** שאין לו מחשבת כהוגן, רק יעשה דברו במהירות וכמוהו ולבב נמהרים.

פסוק ז
איום, **ושאתו** מגזרת נשיאות.

פסוק ח
וקלו, **מזאבי ערב** בתחילת הערב יצאו לטרוף.

ופשו התפשטו. ויפת אמר: מגזרת תרגום ארמית. ואין לו טעם:

פסוק ט

כלה לעשות חמס יבא.
ומלת **מגמתזרה**. ויתכן היות: כמו: יגמא ארץ והנה הוא כמו נגד ונכח.
ומלת **קדימה** קשה, כי מפאת מזרחה בא, על כן הוצרך יפת להוסיף כ"ף כקדימה כרוח קדים שהיא עזה ואין טענה מן הה"א, כי הנה ישובו רשעים לשאולה ורבים אחרים.

פסוק י

והוא, יתקלס מגזרת לעג וקלס וכמוהו לקלס אתנן.
ויצבר עפר כאילו הוא צבר כל עפר הארץ, או הוא דרך משל: עפר יצבר ויקח כל מבצר:

פסוק יא

אז חלף כמו רוח בכל מקום, ועוד יעשה אשמה גדולה שיאמר זה כחו לאלהו ולא לשם, והזכיר לאלהו לשון יחיד דרך קלון, או הוא מנהג הלשון לומר, כל איש כרצונו אלהו או אלהיו, כי נהוג הוא.

פסוק יב

הלוא אלה דברי הנביא מדבר על לשון ישראל, שהם בדור נבוכדנצר בעבור שהזכיר זו כחו לאלהו אמר הלא אתה מקדם מיום היות ישראל, אתה היית אלהיו ואתה קדושי לא אלוה אחר, אנו מבקשים שלא נמות מיד זה האכזר, כי ידענו כי אתה השלטתו לעשות משפט באנשי רשע ואתה צור להוכיח יסדתו, הטעם כפול.

פסוק יג

טהור הלא אתה טהור עינים שלא תראה ברע והבי"ת חסר והוא כמו: ואל אראה ברעתי.
והביט שם הפועל.
אל עמל לא תוכל מדרך חכמתך ואמונתך כי לא תוכל לסבול מרוב קדושתך וחסידותיך דבר שהוא הפך לנגדך, וזה שאמר תביט אחרי כן, שאמר: והביט אל עמל לא תוכל כפי מחשבת בני אדם, שיתמהו איך תחריש על זה, כי אין בדרך האמת לבלע רשע צדיק ממנו ואם לא יהיה צדיק גמור, על כן כתב: על משמרתי אעמודה ואצפה לנקמתך ולישועתך אקוה.

פסוק יד

ותעשה הנה האדם בעבורו בראת זה העולם השפל, נחשב כדגי הים שהם מותרין לאכול וכל אחד בולע קטן ממנו. והנכון: שאין להם טעם.

פסוק טו
כלה בחכה כמו מכמורת.
יגורהו יקבצהו כמו: יתגוררו יסורו בי.
וחרמו כמו רשתו משטח חרמים.
על כן ישמח שיקח הכל בלי יגיעה, או חרמו כינוי אלילו.

פסוק טז
על כן יזבח לחרמו מזלו או חילו אנשי כחו.
ומאכלו שה בריאה או אכילה.

פסוק יז
העל הטעם איך יריק חרמו והוא יתן לו כל משמן, הטעם: כי לא תעלה הרשת שלו והפח שלו מן הארץ ריקנית.

פרק ב

פסוק א
על הטעם כשומר חלקו באשמורת לילה, שהוא נעור ויפתח עיניו לראות, כי השומרים בעיר חולקים הלילה לחציו או לשליש ולרביע.
ואתיצבה על מצור הטעם כפול, לבקש דרך נבואה למה יחריש השם.
ומה אשיב על תוכחתי למי שיוכיחני והיו"ד סימן הפעול וכמוהו: ותוכחתי לבקרים שהוא שם ויכוח שאחרים מוכיחים לו, אבל ותוכחתי לא אביתם אינו על זה הדרך, כיו"ד סימן הפועל שהוא מוכיח לאחרים.

פסוק ב
ויענני זאת הנבואה.
על הלוחות שהנערים קוראים בהם.

פסוק ג
כי עוד יקום זה החזון למועד שגזר השם.
ויפח ואשר ידבר על קץ לא יכזב, כמו: יפיח בהם וטעם זה הקץ קץ מפלת כשדים.

פסוק ד
הנה עפלה נפשו גבהה כמו עופל ובחן.
לא ישרה בו ואף כי צדיק ממנו ומלת לא תשרת בעבור אחרת.

וכן הוא צדיק באמונתו לא יחיה מידו, והטעם: לא ישרה נפשו בו והוא רואה כי צדיק ממנו לא חיה מידו, ואף הוא שיחיה וימלט. והטעם: דרך תימה, הנה הוא רואה כי צדיק בעבור אמונתו לא ימלט מידו ואיך לא יחשב על עצמו שנפשו עפלה ולא ישרה, והוא איש היין בוגד וגבר יהיר, אשר כל אלה הגזרות והרעות הוא עשאם, ואיך לא יחשוב בעצמו כי עליו ישאו משל, ויחודו חידות הנסתרות ממנו בדרך מליצה, ובאר היטב כמו שכתוב הוי המרבה וכל הכתוב אחריו.

פסוק ה

ואף יחסר איש, כמו: ואני תפלה אל תהי מרי.
איש היין שהוא בוגד יהיר עושה זדון.
ולא ינוה לא ינוח בנוה כי כל חפצו ללכת להשחית.
ויאסף אליו כאשר יעשה המות, שלא ימלט איש מידו.

פסוק ו

הלא ובדרך מליצה כמו המליץ יליצו לו החידות, שהם נסתרות.
הוי המרבה לא לו זהו לרשת משכנות, לא לו.
אמר יפת: כי טעם ומכביד עליו, כמשוגע שישליך על עצמו הטיט. והנגיד אמר: שיוסיף לבנות משכן ולא יצילנו ובא מלת עבטיט כדרך כל רבים עמים.

פסוק ז

הלוא בעבור שאמר הרחיב כשאול, אמר כי המתים שהרגת יעורו. והטעם בני ההרוגים על כן מלת יקומו ויקיצו חסר יו"ד, כי הוא כמו וייקץ יקץ שרשו.
א"ר ישועה: אילו היית מכביד עליך עבטיט על קברך שם ייקצו המתים וישכוך.
מזעזיך כמו: ולא זע ממנו.

פסוק ח

כי, **שלות** מפעלי הכפל שלל כמו סכות לראשי סכך וכמוהו ישלוך כל יתר עמים, וכל זה הרע יבא לך, מדמי אדם ששפכת והחמס שעשית בארץ.

פסוק ט

הוי רע לביתו אחריו הוי בלשצר וככה יעצת בשת לביתך זאת דעת רבי משה הכהן ואיננו רק על מדינת בבל כאשר אמר: בבל רבתא די אנא בניתה.

פסוק י

קצות כמו: וקצותה את כפה רק הוא מהבנין הקל מבעלי הה"א, כמו: מקצה רגלים. פירוש אחר ונכון הוא: להיותו דבק אל בושת מכל קצות העמים.

וחוטא נפשך היית בנפשך.

פסוק יא

כי אבן שהרס מדינות וקריות ובנה בבל, כי האבן תעיד כי מחמס היתה בנויה.
וכפיס המקום הקשה בעצי הקורות והוא הקרוי קשר בלשון לעז, על כן אחריו הוי בונה עיר.

פסוק יב

הוי, **וכונן** פועל עבר כמו הכין, ואילו היה פועל עומד, היה מכונן כמשפט.

פסוק יג

הלא, **וייגעו** כמו ויקצו יגעו לבנות עירך כי סופה לאש.
ומלת **בדי** כמו יספיק, כי הוא ריק על חנם יגעו עצמם ויעפו.

פסוק יד

כי הטעם אז יכירו וידעו הכל, כי כל הבונה בעולה לא יושע בה, בבא יום אידו אז ישענו על השם וידעו דרכיו.

פסוק טו

הוי עם נבוכדנצר ידבר ורעהו מלך כל גוי שתפש.
וטעם **משקה** דרך משל שהשקה הגוים כוס התרעלה.
ומספח מגזרת ספחני נא. והטעם שאתה מספח מלכים להשקותם חמתך, כמו חמת מים ואף תשכרם למען יראה קלונם.
מעוריהם כמו: כמער איש והמפרש אותו על משתה בלשצר רוהו דבר, כי המביט שם השם וכן לא יאמר כנגד השם.

פסוק טז

שבעת יותר קלון תשבע מהכבוד ששבעת, כי בא יום אידך וזהו שתה גם אתה והערל מבנין נפעל, כמו והאסף אל עמך. והטעם: תראה ערלתך כאילו כתוב ותערל כמו: ומות בהר.
תסוב עליך כוס ימין ה' וקיקלון מלה אחת והפ"א כפול שהוא תחלת כל מלה, כמו בבת עינו ואולי הם שתי מלות ותחסר אל"ף ככלב שב על קיאו.

פסוק יז

כי הטעם שכרתה עצי הלבנון לבנייך.
ושוד בהמות ושודך שהיית מפחיד הבהמות והנה יחיתן כמו יקימן ישיבן רבות נקבות.
מדמי אדם והנה על הכל עברה רעתו.

פסוק יח
מה הועיל ישרת, בעבור אחר וככה הוא אומר למלך כשדים כאשר תסב עליך כוס ימין ה', מה הועיל פסל.
יוצרו הוא הפועל המציירו ומה הועילה מסכה.
ומורה שקר הוא כהן לעכו"ם, כל אלה מה הועילו לך?! ויש לתמוה, כי בטח יוצר יצרו עליו לעשות אלילים אלמים, הטעם צורת אדם פה להם ולא ידברו.

פסוק יט
הוי אומר, **הקיצה** מהפעלים העומדים כי לישן יאמר הקיצה משנתך וככה עורי כמו עורה למה תישן על כן טעו האומרים: המעורר ישינים, כי המעיר ישינים ראוי שיאמר והמקיץ רדומים אינו נכון, כי המקיץ הוא הישן והעד כי אין רואה ואין יודע ואין מקיץ כי כולם ישינים, כי תרדמת השם נפלה עליו. וכתוב: לא הקיץ הנער, מ"ם דומם כמ"ם ריקם וחנם והטעם כמו ידמו כאבן. ועל דעת רבי יהודה: ידמו מפעלי הכפל וככה דומם והוא שם התואר.
הוא יורה כי הוא הבל שהוא תפוס בזהב ובכסף הטעם על איבריו, כי אינם כאיברי האדם שהחיים מחברם, על כן וכל רוח אין בקרבו והפך אלה.

פסוק כ
וה' כאשר יתן קולו בשמים שם היכל קדשו, הס מפניו כל אנשי הארץ.

פרק ג

פסוק א
תפילה זאת ברוח נבואה נאמרה והוא מתנבא על רעב שיהיה כאשר יתברר בסוף התפילה, ולא יהיה כח לישראל לעמוד מפני האויב, וזאת התפלה על דרך סדר התפילות, על כן כתב על שגיונות למנצח גם מלת סלה ושם פירשתי אלה המלות בספר תהילות.

פסוק ב
ה' טעם שמעתי שמעך שהודיעו השם דבר הרעב.
וטעם **פעלך** שתחיה ישראל בקרב אלה השנים. ור' יהודה אמר: שמעתי גבורותיך ועתה חיה פעלך כאילו הוא מת. וזה רחוק.
בקרב שנים תודיע פעלך מה יעשה והם ישראל והם הפועל שלך.
ברוגז בעת הרוגז שאנו בפחד.

רחם תזכור רחמיך ומלת רחם לשון יחיד, כי רחמים לשון רבים. ורבי משה אמר: ברוגז רחם וזכור העת שבאתה אתה האלוה מתימן. וזה ארוך ואינו נכון. ויש אומרים: כי רחם שם דבר כמו אהבה ארחמך ה' צדקי.

פסוק ג

אלוה עתה יספר כמה גבורות עשה לישראל, הטעם הלא אתה הוא מתימן, כמו אלוף תימן, כמו: ה' בצאתך משעיר:

וקדוש מהר פארן וכבר פירשתי זה הטעם בפרשת וזאת הברכה, כי כאשר עבר הכבוד על הר שעיר שהוא סמוך לפארן, כמו שנאמר: ואת החורי בהרם שעיר עד איל פארן, אז זרח משעיר כבוד השם ונראתה גבורתו במלחמת מדין וסיחון ועוג.

כסה שמים הודו ששבחוהו הכל ופחדו ממנו.

פסוק ד

ונגה שהיה יוצא מלפניו כאור, היה זה הוא כמו עמוד האש.

וקרנים כמו: כי קרן עור פני משה:

ושם חביון עזו הוא הארון, כמו: אתה וארון עזך. וכתיב: כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו, ויו"ד חביון תחת אלף.

וטעם **חביון עזו** הארון שהיה חבוי וטמון ומכוסה כשנושאים אותו, או הוא מבעלי הה"א, כמו: חבי כמעט רגע עד יעבר זעם.

פסוק ה

לפניו לפני הכבוד או הארון ששם הכבוד.

דבר להרג העמים, כדרך: וגם הצרעה.

ויצא רשף כמו דבר ולחומי רשף, כמו אכולי דבר:

פסוק ו

עמד נמדדה ארץ כנען ונתחלקה לשבטים.

וטעם: כל מקום ששם עינו עליו מיד נמס וזהו ויתר גוים.

ויתפצצו הטעם שכל מקום שעבר עליו הכבוד, היה מתפוצץ או הוא דרך משל שעבר על המלכים שאחזתם אימה.

שחו הגבעות לפניהם והיו מישור והליכות עולם.

פסוק ז

תחת הטעם כי אהלי כושן נפלו, כאילו היו תקועים במקומות און שלא יעמד. גם נכון הוא להיות זה רמז לדבר כושן רשעתים וארץ מדין על דבר גדעון בדברי החלום.

פסוק ח
הבנהרים השלים עתה לספר גבורות השם בעבור ישראל, עתה יחל לספר גבורתו שהוא דורש תמיד ארץ ישראל להשקותה כאשר הזכיר דוד, גשם נדבות תניף אלהים אחר שאמר חיתך ישבו בה וגבורת ה' תראה בכל דור ודור, בצואתו להמטיר. וכתוב עושה גדולות ואחריו הנותן מטר כי יש לתמוה איך יעלו העננים מהנהרים וכן מהים, כמו הקורא למי הים, כשהעננים עולים מהים והולכים להמטיר אל מקום שיצום השם, על כן כתוב: וישפכם ה' צבאות שמו.
סוסיך הם עבים שיצום להמטיר על מקום רצונו, ואל תתמה בעבור שקראם סוסיו, כמו הנה ה' רוכב על עב קל השם עבים רכובו.
וטעם **ישועה** להושיע יושבי הארץ.

פסוק ט
עריה לשון גילוי, כמו וקיר ערה מגן.
ומלת תעור מבנין נפעל משרש אחר, על משקל אף תכון תבל התי"ו סימן הקשת ותעור תגלה הקשת וזאת כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם.
וטעם **שבועות מטות** על החצים וככה כתוב: ברק חניתך כאילו המטות נשבעו לקיים מאמרך סלה.
נהרות תבקע ארץ לנוכח השם והארץ שהיא הבקועה היא הפעולה, עד שתעשה כמו נהרות.

פסוק י
ראוך יחילו - מקול הרעם.
זרם מים עבר - עליהם על ההרים.
נתן תהום קולו - שאון הים והנהר.
וטעם רום – היפוך תהום, כמו: כי אשא אל שמים ידי דרך

פסוק יא
שמש כל אחד מהם עמד בזבולו והטעם אין צורך לשמש ביום ולא לירח בלילה, כי לאור חציך יוכלו ללכת בני אדם.
לנגה הטעם כפול.

פסוק יב
בזעם הטעם כאשר תזעם על הים ועל הנהרים, ככה כאשר תצעד בזעם אל הארץ מיד תדוש גוים.

פסוק יג
יצאת בעבור ישועות עמך.
לישע את משיחך מלך יהודה.
מחצת כל ראש.
ערות לגלות יסודם עד צוארם.

פסוק יד
נקבת הרשע מלך הגוים הפך ישועת משיחך.
במטיו על הרשע לבדו נקבת ראשו, שהוא ראשו ומלך על פרזיו, והנה עתה יסערו יתנועעו כמו: ואסערם.
וטעם **להפיצני** להפיץ את ישראל.
עליצותם כמו: עלץ לבי וכאשר יהיה מפוזר יאכלום העמים. ור' משה אמר: ישמחו, בעבור שתרעב ארץ ישראל, כי העני יאכל לחמו בסתר, שלא יחטף ממנו.

פסוק טו
דרכת הנה האויב מוכן לבוא לצור עלינו ואתה דרכת בים סוסיך, הטעם כי עביך תוליכם לים, עד ששבו מימיו, כמו חומר ולא תשקה ארץ ישראל, ובעבור זה הנביא אומר על לשון ישראל זאת הנבואה.

פסוק טז
שמעתי ותרגז בטני בעבור חסרון המאכל.
וטעם **לקול** בעבור זה הקול.
צללו שפתי שתכה זאת את זאת מגזרת מצלתים.
והזכיר שפתי כי הפה שער המאכל.
יבוא רקב בעצמי כי בהפסק המאכל שידשן הבשר, אז העצם תרקב.
ותחתי ארגז במקומי בארץ ישראל.
אשר אנוח שחשבתי שאמצא מנוחה בבוא התבואה, אם יבוא צר.
לעלות לעם יגודנו גדוד והנה הדבר הפוך.

פסוק יז
כי תאנה הזכיר כל דבר שיעשה דם ויוכל האדם לחיות בהם. והזכיר התאנים, כי הלחים ואף כי היבשים מולידים ומביאים באדם דם רב אשר יחיה בו, וככה הענבים ופרי העץ, כמו אגוז ושקד ורמון ותפוח אינם מולידים דם.

ומלת **יבול** כמו ונתנה הארץ יבולה ושמן זית כאשר יבשל בו האדם ירקות, גם הוא מוליד דם.
וטעם **כחש** כאילו לא היה זית בתולדתו.
ושדמות כמו: ושדמה לפני קמה, גם הזכיר הבשר.
ממכלה כמו ממכלאותיך.
רפתים מקום מלונם.

פסוק יח

ואני אמר הנביא בנבואתו, כי על כן זה הוא לא ידאג לבו רק לבו שמח, כי בטחונו בשם שיושיענו.

פסוק יט

ה' **חילי** כחי יוציאני לאור.
ידריכני שלא אכשל.
למנצח פירשתיו בספר תהלות.